Jeroni Pujades - Coronica

Autor:
Data de publicació: 09-05-2004

Jeroni Pujades va néixer a Barcelona, al carrer de Sant Honorat. Era fill del figuerenc Miquel Pujades, síndic de la vila reial i que fou doctor en lleis. Del matrimoni de Miquel amb Elisabet Moner, nasqueren dos fills: Miquel, el major, que fou prevere de la catedral de Barcelona, i Jeroni. Jeroni heretà del seu pare l'afecció per les lleis, i l'any 1585, amb disset anys, realitzava ja estudis superiors a la Universitat de Lleida, on es doctorà en dret civil i canònic l'any 1591, a l'edat de vint-i-tres anys. Llavors, passà a viure a Barcelona, on obtingué la càtedra de dret canònic a la Universitat de Barcelona

Jeroni Pujades

Biografia

Naixement
1568 (Gregorià)
Barcelona

Mort
1635 (66/67 anys)

Activitat

Ocupació

Jurista, historiador, catedràtic i advocat

Ocupador
Universitat de Barcelona

Jeroni Pujades (Barcelona, 1568 - Castelló d'Empúries, 1635) va ser un historiador, cronista i advocat barceloní.

Contingut

1Biografia
2Bibliografia
3Enllaços externs
4Referències

Biografia
Jeroni Pujades va néixer a Barcelona, al carrer de Sant Honorat. Era fill del figuerenc Miquel Pujades, síndic de la vila reial i que fou doctor en lleis. Del matrimoni de Miquel amb Elisabet Moner, nasqueren dos fills: Miquel, el major, que fou prevere de la catedral de Barcelona, i Jeroni. Jeroni heretà del seu pare l'afecció per les lleis, i l'any 1585, amb disset anys, realitzava ja estudis superiors a la Universitat de Lleida, on es doctorà en dret civil i canònic l'any 1591, a l'edat de vint-i-tres anys. Llavors, passà a viure a Barcelona, on obtingué la càtedra de dret canònic a la Universitat de Barcelona

Dietari (1606-1610) de Jeroni Pujades

L'any 1592 es va casar per primera vegada, amb Elisabet, filla de Bernat Roig, de Mataró, doctor del Reial Consell Civil. D'aquest matrimoni va tenir nou fills, dels quals únicament li sobrevisqueren quatre. L'any 1598 Pujades resideix a Perpinyà, on, allotjat a l'hostal de la Corona, esmenta una qüestió d'espionatge a favor dels francesos, en què alternà com a persona de respecte. Durant aquests anys, malgrat tenir la residència habitual a Barcelona, es desplaçà ocasionalment a diversos llocs: a Terrassa, a Perpinyà, a Manresa, a l'Empordà...

L'any 1600 es produeix un fet important: Jeroni Pujades comença el Dietari, gràcies al qual hem pogut conèixer molts aspectes interessants de la seva biografia i del seu temps. Pujades exercí la professió de professor a la Universitat de Barcelona, que compaginà amb una intensa dedicació al dret i a la política (fou membre del Consell de Cent barceloní i oïdor de l'Audiència a Castelló d'Empúries). Advocat, jurista i historiador, també exercí de pèrit. L'ampla consideració social de què arribà a gaudir aquells anys segurament fou el que motivà que l'any 1604 Joana d'Aragó, duquessa de Cardona i comtessa d'Empúries, el nomenés assessor i comissari general del Comtat d'Empúries. Així doncs, Pujades tornà a la terra dels seus avantpassats, instal·lant-se a Castelló d'Empúries.

Mig any després d'haver mort la seva primera muller, Jeroni es tornà a casar, aquesta vegada amb una donzella castellonina de nom Salvadora. D'aquest segon matrimoni, Jeroni Pujades va tenir deu fills més.

El renom que va cobrar per haver estat sol·licitat com a advocat del Consell de Cent i del Trentenari a la ciutat comtal, va fer que la Universitat l'elevés a la categoria d'advocat de la vila. Amb la mort de la comtessa, però, espirà el càrrec d'assessor després d'haver-lo exercit durant tres anys i vuit mesos. Pocs dies després li fou ofert l'ofici d'advocat fiscal del comtat d'Empúries. Pujades, tot primer, no volia acceptar el càrrec a causa d'haver estat assessor i comissari

general, però don Lluís (germà i procurador general del comte) per una banda, i el pare i el germà de la seva primera esposa, per una altra, el feren decidir a contracor. Pujades, durant el temps que havia estat assessor, havia defensat el patrimoni del comte, i això li havia generat alguns enemics. Per això no durà gaire en l'ofici: fins al 16 de gener de l'any següent.

Crònica Universal del Principat de Catalunya (1609) de Jeroni Pujades

De 1609 és l'edició del primer dels tres llibres (i l'únic escrit en català) titulats Crònica universal del Principat de Catalunya. En ell hi recull un sonet d'un monje anònim, del qual el darrere vers lloa la llengua catalana: «Pus parl'en cathala. Deu li'n don Gloria».

Després d'una etapa a Barcelona, de la qual gairebé no en sabem res, la família Pujades va retornar a Castelló d'Empúries (1623). A Castelló, Pujades trobà una excel·lent acollida, i jurà el càrrec d'assessor de la Capitania general de la fortalesa de Roses i de tot el partit de l'Empordà, amb la qual cosa hagué de repartir el temps entre Castelló i Barcelona. Aquells anys, Catalunya ja es trobava immersa en l'ambient de crisi general que s'havia anat aguditzant els últims temps a tot l'occident cristià. Els enfrontaments entre França i Espanya acabaren en guerra oberta, i Catalunya, que estava al bell mig del tauler polític, es trobà a mercè dels interessos contraposats de Richelieu i d'Olivares. Ja res no podia impedir la tragèdia de 1640. La participació pública de Pujades durant aquells anys d'agitació havia estat ben manifesta, però la seva naturalesa feble i malaltissa, que el tenia sovint llargues temporades enllitat, va impedir-li de viure els tristos esdeveniments de la Guerra dels Segadors.

Jeroni Pujades morí a Castelló d'Empúries el 7 de gener de 1635, a l'edat de 67 anys. El seu cos fou traslladat al convent de Sant Francesc i enterrat en el vas familiar davant l'altar de la Concepció. Les restes se'n perderen, com la tomba; la làpida es va trobar a la casa Bosch i Aymerich de Castelló.[1]

El carrer de Pujades, a Barcelona, fou anomenat en honor seu.

Comentaris a la seva obra

Aquest fragment fa referència a l'historiador i cronista barceloní Jeroni Pujades (1568–1635) i al pròleg de la seva obra cabdal, la Coronica universal del principat de Cathalunya, el primer volum de la qual es va publicar l'any 1609. [1, 2]

Aquest text exemplifica la situació sociolingüística de la literatura i la historiografia catalanes durant el període del Barroc (segle XVII), marcada per una forta pressió cap a la castellanització de les elits intel·lectuals:

La defensa inicial del català. En el pròleg del primer volum, Jeroni Pujades justifica la seva tria d'escriure en català per fidelitat a la seva terra ("per no ser ingrat a la pàtria i nació") i per un criteri pràctic i moral de servei als seus lectors catalans, tot criticant els autors que abandonaven la llengua pròpia pel castellà. [1]

El canvi de llengua en els volums següents. Malgrat aquesta declaració de principis tan contundent, Pujades va acabar cedint a les pressions i als interessos de difusió exterior. La segona i la tercera part de la crònica les va redactar directament en castellà (tot i que van restar manuscrites i no es van publicar íntegrament fins al segle XIX). [1, 2]

Context històric. El cas de Pujades és un dels exemples més citats pels estudiosos de la història de la llengua per il·lustrar el dilema dels escriptors catalans del Segle d'Or espanyol, dividits entre la lleialtat lingüística i la voluntat

d'arribar a un públic més ampli a la cort i a l'estranger. [1, 2]

La decisió lingüística de Pujades

Primera part en català. L'any 1609 es va publicar a Barcelona la primera part de la Coronica vniuersal del principat de Cathalunya. En el pròleg, Pujades feia una defensa explícita de la llengua catalana malgrat les pressions que ja rebia per escriure en castellà. [1, 2]
Segona i tercera parts en castellà. Segons recull la Gran Enciclopèdia Catalana, l'autor va escriure directament en castellà la segona i la tercera part de l'obra, les quals van quedar inèdites. A més, abans de morir, el mateix Pujades havia preparat una versió en castellà de la primera part per facilitar-ne la difusió fora de Catalunya. [1, 2, 3]

El destí del manuscrit i el paper de Pierre de Marca

La història sobre el trasllat de l'obra a França durant la Guerra dels Segadors té una base real, però presenta matisos importants respecte als protagonistes i la impressió:

L'apropiació a França. Durant la Guerra dels Segadors, el visitador i historiador francès Pierre de Marca (qui més tard seria nomenat bisbe de Couserans i arquebisbe de Tolosa i de París, no pas bisbe de Saragossa) es va apropiar dels manuscrits inèdits de la segona i tercera part. [1]
Ús i impressió. Pierre de Marca no va imprimir l'obra de Pujades en tornar a França. En lloc d'això, va fer servir els materials del cronista català com a base documental per redactar la seva pròpia obra en llatí, la Marca Hispanica, sense citar-ne la procedència. [1]
Primera edició impresa. Els manuscrits originals de Pujades van romandre a França (primer a Rouen i després a la Biblioteca Reial de París), on diversos il·lustrats catalans els van anar a consultar i copiar al segle XVIII. La versió completa en castellà no es va imprimir fins al període 1829-1832 a Barcelona, a cura de l'impressor José Torner i membres de l'Acadèmia de Bones Lletres. [1, 2, 3]

un punt clau que explica per què la impressió completa de la crònica es va retardar fins al segle XIX, però és important situar quan va escriure Jeroni Pujades i què va passar en cada etapa històrica.

La redacció de Pujades és del segle XVII

Abans de Felip V. Jeroni Pujades va redactar en castellà la segona i tercera part de la Crònica entre 1609 i 1635, prop d'un segle abans de la Guerra de Successió i dels Decrets de Nova Planta.
Motiu del canvi. Per tant, el canvi de llengua de l'autor no va ser conseqüència de la repressió borbònica de 1714-1716, sinó de les dinàmiques culturals i editorials del segle XVII.

L'impacte real de Felip V i la Universitat de Cervera

La situació posterior a 1715 que menciones sí que va tenir un impacte decisiu en la cultura catalana i en la recuperació de l'obra de Pujades:

Tancament d'universitats. L'any 1717, Felip V va suprimir totes les universitats catalanes existents (Barcelona, Lleida, Girona, Tarragona, Tortosa i Vic) i va concentrar l'ensenyament superior a la Universitat de Cervera, com a premi a la fidelitat borbònica de la ciutat.
Marginació del català. El Decret de Nova Planta de 1716 va imposar el castellà a l'administració i a la Reial Audiència,

cosa que va dificultar encara més l'edició d'obres històriques de gran abast en llengua catalana.
La paradoxa de Cervera. Tot i ser una institució borbònica, a la Universitat de Cervera hi va sorgir un nucli d'erudits il·lustrats (com Josep Finestres o Antoni de Capmany) que, a mitjan segle XVIII, van impulsar la recuperació dels manuscrits de Jeroni Pujades que estaven dipositats a París.

B

El Decret de Nova Planta (promulgat el gener de 1716) i la legislació borbònica posterior van provocar una transformació radical en el món editorial català, que va passar de tenir autonomia pròpia a quedar sotmès al control centralitzat de Castella. [1, 2]

Aquest impacte es va concretar en quatre grans àmbits:

1. Centralització de la censura i llicències d'impressió

Pèrdua de les lleis pròpies. Abans de 1714, les impremtes catalanes es regien per les constitucions de Catalunya i per privilegis concedits pel virrei o per institucions locals. Amb la Nova Planta es van abolir els furs i institucions pròpies. [1, 2]
Control des de Madrid. Per imprimir un llibre nou, els editors catalans van haver de passar a demanar llicència al Consell de Castella a Madrid. Aquest tràmit era lent, costós i sotmetia els textos a una censura prèvia estricta sobre continguts polítics, històrics o religiosos.

2. Substitució lingüística en l'edició culta

Prohibició institucional. El decret va imposar el castellà com a única llengua de l'administració i de la justícia. Això va fer desaparèixer l'edició oficial en català (lleis, bans, edictes i actes institucionals). [1, 2, 3]
El català, relegat a l'àmbit popular. Com que les universitats antigues van ser tancades i la nova Universitat de Cervera funcionava en llatí i castellà, l'edició de llibres erudits, científics o històrics va passar a fer-se gairebé exclusivament en castellà o llatí. [1, 2]
Supervivència en formats menors. La producció impresa en català va quedar concentrada en obres de consum popular i religiós, com ara goigs, romanços, catecismes, llibres de pietat, gramàtiques per aprendre castellà i almanacs (com els Piscators).

3. El monopoli de la Universitat de Cervera

Privilegi d'impressió. Quan Felip V va crear la Universitat de Cervera el 1717, li va concedir el monopoli exclusiu per imprimir tots els llibres d'ensenyament, textos clàssics i manuals escolars a Catalunya.
Crisi dels impressors de Barcelona. Aquest monopoli va perjudicar greument els tallers de Barcelona, Girona o Lleida, que van perdre una de les seves principals fonts d'ingressos i van haver de centrar-se en encàrrecs comercials menors o reimpressions d'obres castellanes.

4. Reorientació comercial i creixement tècnic

Obertura al mercat espanyol i americà. L'eliminació de les duanes interiors i l'accés progressiu al comerç amb Amèrica van permetre que els impressors catalans més potents (com els Piferrer, els Surià o els Ifern) s'especialitzessin a imprimir llibres en castellà per vendre'ls a tot l'Estat i a les colònies, aprofitant la bona qualitat del paper català. Prohibicions escolars (1768). El procés de castellanització editorial es va endurir encara més amb la Reial Cèdula de Carles III de 1768, que ordenava que l'ensenyament de primeres lletres es fes exclusivament en castellà, fet que va impulsar l'edició de cartilles i manuals escolars en aquesta llengua. [1, 2]

bibliografia

Miquel Pujol i Canelles, "Aportació a la biografia de Jeroni Pujades: una biblioteca particular de començaments del segle XVII", Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos, 18 (1985), 97-248
Torres i Amat, Fèlix. Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes y dar alguna idea de la antigua y moderna literatura de Cataluña (en castellà). Barcelona: Imprenta de J. Verdaguer, 1836, p. 509-515 [Consulta: 18 octubre 2013].

Enllaços externs

A Wikimedia Commons hi ha contingut multimèdia relatiu a: Jeroni Pujades

La Crónica Universal del Principat de Catalunya (1609), de Jeroni Pujades, on-line.
LA CORÓNICA UNIVERSAL DEL PRINCIPADO DE CATALUÑA DE JERONI PUJADES, UNA OBRA INTERPOLADA? per E. Miralles - PDF.
Ajuntament de Castelló d'Empúries-Beca Jeroni Pujades.
Llibre en PDF a Google Llibres

Referències

? [1]

Registres d'autoritat

WorldCat
BNE: XX1078823
BNF: cb12748523f
GND: 12896104X
LCCN: no2010114084
VIAF: 39502890
ISNI: 0000 0000 8118 5350

Bases d'informació

DLC: 53276
GEC: 0053276